

**Τελική Έκθεση επί της κατ' άρθρο 40 του Ν. 3959/2011 Κλαδικής Έρευνας στις
Χρηματοοικονομικές Τεχνολογίες
Συνοπτική Παρουσίαση**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΣΥΝΟΠΤΙΚΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ

1	Εισαγωγή.....	2
2	Οικονομικά και Στρατηγική: FinTech, Big Banks and Big Tech	2
3	Η Κλαδική Έρευνα: έναρξη, μεθοδολογία, στόχευση	5
3.1	Μεθοδολογία και Μέτρα Έρευνας	5
3.2	Δημόσια Πρόσκληση για υποβολή Παρατηρήσεων	5
3.3	Δημόσια Τηλεδιαβούλευση.....	6
3.4	Έρευνα Αγοράς / Ταυτότητα.....	6
3.5	Δημοσίευση της Ενδιάμεσης Έκθεσης και σύνταξη της Τελικής Έκθεσης.....	7
4	Νομοθετικό πλαίσιο	7
5	Η Στρατηγική ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών για την ΕΕ.....	8
6	Η Εθνική Αγορά βάσει της έρευνας αγοράς	9
7	Οι Υπηρεσίες Πληρωμών.....	11
7.1	Νομοθετικό Πλαίσιο	11
7.2	Θέματα Ανταγωνισμού στις υπηρεσίες πληρωμών που τέθηκαν από τους συμμετέχοντες στην Έρευνα Αγοράς.....	12
8	Ασφαλιστικές Υπηρεσίες	15
8.1	Νομοθετικό Πλαίσιο	15
8.2	Θέματα Ανταγωνισμού που τέθηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα αγοράς.....	16
9	Νεότερες εξελίξεις – πρωτοβουλίες ρυθμιστικών αρχών και ΕΕ	18
10	Προτάσεις.....	19
10.1	Προτάσεις για υπηρεσίες πληρωμών	19
10.2	Προτάσεις για InsurTech.....	21

1 Εισαγωγή

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού (ΕΑ) αποφάσισε κατά το άρθρο 40 του Ν. 3959/2011 να ερευνήσει σε βάθος τις ανταγωνιστικές συνθήκες που επικρατούν στον κλάδο των χρηματοοικονομικών τεχνολογιών, με σκοπό την ενίσχυση της ευημερίας των καταναλωτών, της προώθησης της καινοτομίας μέσω της ψηφιακής μετάλλαξης του κλάδου. Ο όρος «FinTech» χρησιμοποιείται για να περιγράψει την εφαρμογή τεχνολογικής καινοτομίας στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες από την οποία μπορούν να προκύψουν νέα επιχειρηματικά μοντέλα, εφαρμογές, διεργασίες ή προϊόντα και η οποία θα μπορούσε να έχει συνακόλουθη ουσιαστική επίδραση στον τρόπο με τον οποίο παρέχονται οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Ο κλάδος αυτών των χρηματοοικονομικών τεχνολογιών, δηλαδή της παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών μέσω καινοτόμων τεχνολογιών πληροφορικής (τεχνητή νοημοσύνη) και επικοινωνιών, αποτελεί μια νέα και διαρκώς αναπτυσσόμενη αγορά, η οποία στη χώρα μας βρίσκεται σε αρχικό στάδιο διαμόρφωσης και η οποία παρέχει σημαντικά οφέλη για τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις, καθώς συντελεί στην ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων, τα οποία εμφανίζουν σημαντικά πλεονεκτήματα έναντι των παραδοσιακών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, όπως η ταχύτητα, η ευκολία, η διαφάνεια, η χαμηλότερη τιμή και η ευρεία διαθεσιμότητα. Ευνοείται, με αυτόν τον τρόπο, η παροχή πληρέστερων και περισσότερο εξατομικευμένων υπηρεσιών, ενώ ενισχύεται η συμμετοχή νεοφυών επιχειρήσεων στη χρηματοοικονομική αγορά χωρίς αποκλεισμούς.

2 Οικονομικά και Στρατηγική: FinTech, Big Banks and Big Tech

1. Ο κλάδος των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών γνώρισε ορισμένες αξιοσημείωτες αλλαγές που επέφερε η εφαρμογή των τεχνολογιών της πληροφορίας (ΤΠ) και της επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένης της ψηφιοποίησης των τελευταίων ετών. Οι τράπεζες, από τη δεκαετία του 1960, είναι πρωτοπόρες στη χρήση των «εσωτερικών» πόρων» ΤΠ ('in house' IT), με τα συστήματα αυτά να εξελίσσονται με την πάροδο των ετών ώστε να επιτρέπουν ηλεκτρονικές διασυνδέσεις στους καταναλωτές (μέσω της χρήσης ATM και ηλεκτρονικής τραπεζικής). Οι τράπεζες έχουν επίσης δραστηριοποιηθεί στον τομέα των υπηρεσιών πληρωμών της αλυσίδας αξίας, όπου έχουν αναπτύξει διάφορα δίκτυα καρτών, όπως αυτά της Visa και της Mastercard, και έχουν καθορίσει την τεχνική υποδομή και κανόνες για την επεξεργασία πληρωμών. Τέλος, στο διατραπεζικό χώρο, οι τράπεζες έχουν δημιουργήσει διεθνή ηλεκτρονικά δίκτυα και συστήματα πληρωμών, όπως το SWIFT και το TARGET, για τη διαχείριση διασυνοριακών συναλλαγών που απαιτούν παγκόσμιες διασυνδέσεις και ενσωμάτωση με τα εσωτερικά τραπεζικά συστήματα. Οι τράπεζες είναι επίσης παρούσες τόσο στη λιανική όσο και στη χονδρική τραπεζική, αυτοαναδεικνυόμενες ως μία υπεραγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών η οποία παρέχει μια ενιαία πηγή χρηματοπιστωτικών προϊόντων στους πελάτες τους.

2. Η ψηφιακή επανάσταση έχει επηρεάσει τον τραπεζικό τομέα πολλαπλώς. Η σημαντικότερη επίπτωσή της είναι οι ευκαιρίες που δημιούργησε για τη διαμόρφωση του τραπεζικού τομέα και τον διαχωρισμό των διαφόρων τμημάτων του. Οι τεχνολογίες Distributed Ledgers (DLT) και), ιδιαίτερα με την μορφή και οι υποκατηγορίες αυτής όπως οι εφαρμογές blockchain μπορούν επίσης να μεταμορφώσουν διάφορες δραστηριότητες στην αλυσίδα αξίας των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και να επιφέρουν σημαντική εξοικονόμηση κόστους. Έχει αναφερθεί ότι η εφαρμογή blockchain στις

διαδικασίες εκκαθάρισης και διακανονισμού που καταχωρίζει δάνεια και τίτλους θα επιφέρει σημαντική μείωση κόστους για τις μεγαλύτερες επενδυτικές τράπεζες. Παρόμοιες μειώσεις κόστους αναμένονται επίσης στην εμπορική χρηματοδότηση, την εξακρίβωση ταυτότητας πελατών και άλλες δραστηριότητες υποστήριξης, καθώς και στις διασυννοριακές πληρωμές, τις συναλλαγές τίτλων και την κανονιστική συμμόρφωση. Ως εκ τούτου, το blockchain μπορεί να επιτρέψει στις παραδοσιακές τράπεζες να μειώσουν το κόστος τους και να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητά τους. Η χρήση της τεχνολογίας blockchain έχει τη δυνατότητα να μειώσει σημαντικά το κόστος της χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης και να προσφέρει μια προσέγγιση πιο επικεντρωμένη στον καταναλωτή και πιο εξατομικευμένη στην παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Για παράδειγμα, η πρόσβαση σε δεδομένα μπορεί να παρέχει καλύτερη εικόνα της πιστοληπτικής ικανότητας των αιτούντων δάνειο και να επιτρέπει τη χάραξη στρατηγικών διάκρισης τιμών. Οι FinTechs διαθέτουν μία από τις δύο παραδοσιακές πηγές ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος από το οποίο επωφελούνται οι παραδοσιακές τράπεζες. Πρώτον, οι τράπεζες μπορούν να χρηματοδοτούνται ιφθηνά καθώς έχουν πρόσβαση σε φθηνές καταθέσεις και επωφελούνται από μια ρητή ή σιωπηρή ασφάλιση από το κράτος. Δεύτερον, οι τράπεζες απολαμβάνουν μια σταθερή σχέση με τους πελάτες τους και έχουν μεγάλη πελατειακή βάση. Αυτό τους επιτρέπει να πωλούν ένα φάσμα προϊόντων. Η δεύτερη πηγή ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος των τραπεζών δέχεται πρόκληση από τις εταιρείες τεχνολογίας, οι οποίες έχουν την δυνατότητα να ενοποιούν τις λειτουργίες ανταλλαγής μηνυμάτων και μέσων κοινωνικής δικτύωσης με τις λειτουργίες πληρωμών. Έτσι, οι εταιρείες τεχνολογίας αποκτούν μια βαθύτερη γνώση των προτιμήσεων της πελατειακής τους βάσης, επιτρέποντάς τους την ανάπτυξη μιας πιο πελατοκεντρικής και εξατομικευμένης υπηρεσίας, η οποία θέτει υπό αμφισβήτηση την παραδοσιακή σχέση μεταξύ των τραπεζών και των πελατών τους. Ωστόσο, οι τράπεζες εξακολουθούν να διαθέτουν τεράστιο όγκο δεδομένων πελατών, με τον τρεχούμενο τραπεζικό λογαριασμό να αποτελεί την κύρια οικονομική πύλη για τους πελάτες και μια σημαντική κοινωνική και τεχνολογική διασύνδεση που θα μπορούσε να θεωρηθεί περιοριστικός παράγοντας. Οι περισσότερες εταιρείες τεχνολογίας δεν έχουν ακόμη ενταχθεί σε βασικούς τομείς τραπεζικών δραστηριοτήτων υποβάλλοντας αίτηση άδειας άσκησης τραπεζικών εργασιών. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από την πρώτη πηγή ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος από την οποία επωφελούνται οι τράπεζες λιανικής, την πρόσβαση σε φθηνές καταθέσεις λόγω της σχετικής σταθερότητας των πελατών τους και την έμμεση ή ρητή ασφάλιση από το κράτος.

3. Προσβλέποντας στον ανταγωνισμό μεταξύ των παραδοσιακών τραπεζών και των FinTechs, είναι σημαντικό να αναλύσουμε κατ' αρχήν πότε οι υπηρεσίες που προσφέρει η καθεμία μπορεί να λειτουργούν ως στρατηγικά υποκατάστατα ή συμπληρώματα η μία της άλλης. Οι τράπεζες μπορεί να επωφελούνται από τη φήμη και την ικανότητά τους να παρέχουν πολλαπλές ή συνδυαστικές υπηρεσίες ή προϊόντα στους πελάτες τους, προκειμένου να υιοθετούν μια στρατηγική μόχλευσης, αποκλείοντας τελικά ή περιθωριοποιώντας την απειλή των FinTech με το να καθιστούν αρκετά δύσκολη την είσοδο των FinTechs στους επικερδείς τομείς της τραπεζικής αλυσίδας αξίας. Αυτή η στρατηγική μπορεί να επιτευχθεί μέσω στρατηγικών ομαδοποίησης ή δέσμευσης, για παράδειγμα εκμεταλλευόμενη τη σημαντική ισχύ των τραπεζών στην αγορά τρεχούμενων λογαριασμών και ενυπόθηκης πίστης στις ανταγωνιστικότερες πιστωτικές κάρτες και ασφαλιστικές αγορές.

4. Οι τράπεζες μπορούν επίσης να ανταγωνίζονται με τις εταιρείες FinTech, υιοθετώντας νέες τεχνολογίες, όπως το blockchain, την τεχνητή νοημοσύνη και τα Big Data. Μια άλλη επιλογή για τα τραπεζικά ιδρύματα είναι η συνεργασία τους με τις FinTechs μέσω της ενσωμάτωσής τους στο οικοσύστημά τους. Εναλλακτικά, οι τράπεζες μπορούν να επαναπροσδιορίζονται ως ψηφιακά

τραπεζικά οικοσυστήματα που βασίζονται σε πλατφόρμες, προσφέροντας στους πελάτες τους μια **ευρεία δέσμη χρηματοοικονομικών υπηρεσιών** από μία μόνο πηγή. Σε αυτό το πλαίσιο, μπορούν επίσης να χρησιμοποιούνται στρατηγικές διασταυρούμενων επιδοτήσεων· οι τράπεζες προμηθεύουν τους πελάτες τους με δωρεάν συσκευές smartphone άλλων κατασκευαστών που φέρουν ωστόσο με την επωνυμία της τράπεζας, προκειμένου να νομιματοποιούν τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες που πωλούνται μέσω του τραπεζικού καταστήματος εφαρμογών.

5. Ομοίως, οι FinTechs έχουν επιλογή συμμετοχής σε υπάρχοντα τραπεζικά οικοσυστήματα ή διεκδίκησης άδειας πλήρους άσκησης τραπεζικών δραστηριοτήτων για άμεσο ανταγωνισμό με αυτά. Μπορεί επίσης να προσπαθούν να διαμορφώσουν το δικό τους οικοσύστημα, εκμεταλλευόμενες την αποσύνδεση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών από οποιεσδήποτε άλλες δραστηριότητες που η μη ενσωμάτωσή τους να διατάραζε τη λειτουργία των τραπεζών. Τα παραδοσιακά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μπορεί να αποτελούν μέρος αυτού του οικοσυστήματος, αλλά ο ρόλος τους θα περιοριστεί στο επίπεδο της τραπεζικής υποδομής, αφήνοντας έτσι τα πιο προσοδοφόρα σημεία διεπαφής με τους καταναλωτές στις FinTechs, οι οποίες ενδέχεται να συνεργάζονται με εταιρείες τεχνολογίας για να προσφέρουν υπηρεσίες μέσω κοινωνικής δικτύωσης/πληρωμών 'μιας στάσης' και λύσεις χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών προς τους καταναλωτές. Ο διαχωρισμός και η επακόλουθη αναδιοργάνωση της βιομηχανίας προς ένα πιο αποκεντρωμένο μοντέλο μπορεί να ενισχύσει τις επιλογές των καταναλωτών αφού δεν θα βασίζονται πλέον σε ένα μόνο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα για τις ανάγκες τους, αλλά θα μπορούν να επιλέξουν από μια πληθώρα εταιρειών FinTech, μερικές από τις οποίες δραστηριοποιούνται αποκλειστικά μέσω διαδικτύου, και διαφόρων ανοιχτών οικοσυστημάτων. Υπάρχουν δύο πιθανοί τρόποι με τους οποίους μία εταιρεία FinTech θα μπορούσε να αναπτυχθεί στο μέλλον, παρουσία ανταγωνισμού από παραδοσιακές τράπεζες που προσπαθούν να ενσωματώσουν τις FinTech στην υπάρχουσα αρχιτεκτονική του κλάδου. Ο πρώτος θα ήταν η αμφισβήτηση των υφιστάμενων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και η διάβρωση των μεριδίων αγοράς τους, ωστόσο, εκτός από ορισμένους υποεξυπηρετούμενους τομείς, οι περισσότερες εταιρείες FinTech έχουν στραφεί στη δημιουργία εταιρικών σχέσεων με τις κατεστημένες τράπεζες λόγω του προβλήματος που αντιμετώπιζαν κυρίως αναφορικά με την έγκριση πελατών, τρόπος που είναι γνωστός ως «συνεργατικός». Ομοίως, τα παραδοσιακά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα διέβλεψαν τις ευκαιρίες που προέκυπταν από την εμφάνιση νέων τεχνολογιών και, μολονότι αρχικά εξέλαβαν το δυνητικό ανταγωνισμό από νεοσύστατες επιχειρήσεις FinTech ως απειλή, μετέτρεψαν γρήγορα τη χρήση τους ως μία «υπεραγορά» δυνατοτήτων με σκοπό την ενσωμάτωσή τους στο οικοσύστημα των παραδοσιακών τραπεζών. Οι εταιρικές σχέσεις μεταξύ παραδοσιακών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και εταιρειών FinTech γίνονται όλο και πιο συχνές και έχουν λάβει διάφορες μορφές, παρόλα αυτά, υπάρχει πολύ έδαφος ακόμα που μπορεί να καλυφθεί όσον αφορά συνεργασίες τραπεζών με νεοσύστατες επιχειρήσεις FinTech. Προκειμένου να κατανοηθούν οι επιπτώσεις στο δίκαιο του ανταγωνισμού των διαφόρων επιχειρηματικών στρατηγικών που έχουν υιοθετηθεί από παραδοσιακές τράπεζες και εταιρείες FinTech, η έκθεση εξετάζει στο οικείο τμήμα τον ανταγωνισμό τόσο **εντός** όσο και **μεταξύ** των οικοσυστημάτων.

6. Η έλλειψη ανταγωνισμού μεταξύ των κατεστημένων και των νεοεισερχόμενων φορέων αποτελεί μια συνεχή αιτία ανησυχίας για τις ρυθμιστικές αρχές που θεωρούν ότι οι εταιρείες FinTech αποτελούν σημαντική πηγή καινοτομίας και ανταγωνισμού στον κλάδο. Οι καταναλωτές μπορούν επίσης να επωφελοούνται από τον αυξημένο ανταγωνισμό μεταξύ τραπεζών και εταιρειών FinTech, καθώς αυτό μπορεί να οδηγήσει στην αποδιαμεσολάβηση των υφιστάμενων αλυσίδων αξίας, στη μείωση των τιμών που χρεώνονται για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, στη βελτίωση των

εμπειριών των πελατών και στην προώθηση της χρηματοπιστωτικής ένταξης σε υποεξυπηρετούμενες αγορές. Προκειμένου να επιτύχουν το πλήρες δυναμικό της χρηματοπιστωτικής καινοτομίας και να ανταγωνιστούν τους κατεστημένους φορείς, οι εταιρείες FinTech πρέπει να είναι σε θέση να εντατικοποιήσουν αποτελεσματικά τις προσπάθειές τους. Αυτό εξηγεί γιατί οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι αρχές ανταγωνισμού παγκοσμίως θεώρησαν ότι οι ισότιμοι όροι ανταγωνισμού για τις εταιρείες FinTech και τα παραδοσιακά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αποτελούν αναπόδραστη προϋπόθεση για την απόκτηση της βέλτιστης αξίας για τους πελάτες από τη FinTech.

7. Σε αναζήτηση των ισότιμων όρων ανταγωνισμού, οι ρυθμιστικές αρχές έστρεψαν πρώτα την προσοχή τους στην κύρια πηγή του αρχιτεκτονικού πλεονεκτήματος των τραπεζών - τους λογαριασμούς πελατών. Ο αποκλεισμός ή ο περιορισμός της πρόσβασης σε λογαριασμούς πελατών, ακόμη και αν ο πελάτης έχει δώσει τη ρητή συγκατάθεσή του για κάτι τέτοιο, συμβάλλει σημαντικά στην ικανότητα της εταιρείας FinTech να παρέχει καινοτόμες υπηρεσίες.

8. Οι πρόσφατες ρυθμιστικές πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (κυρίως η Οδηγία (ΕΕ) 2015/2366 «Οδηγία PSD2») και του Ηνωμένου Βασιλείου (Open Banking Initiative) αποσκοπούν στην παροχή πρόσβασης σε τραπεζικές υποδομές σε ορισμένες κατηγορίες εταιρειών FinTech. Προκειμένου να ανταγωνίζονται αποτελεσματικά στις χρηματοπιστωτικές αγορές, ενδέχεται να χρειάζονται πάνω από μία και μόνη πρόσβαση στα δεδομένα που συλλέγονται από τις πλατφόρμες Big Tech, αλλά η συνεχής διαλειτουργικότητα δεδομένων θα απαιτεί πρόσβαση σε δεδομένα σε πραγματικό χρόνο, συνήθως μέσω προνομιακών API. Αυτό ουσιαστικά σημαίνει επέκταση της περιμέτρου των απαιτήσεων της PSD2 στις ψηφιακές πλατφόρμες.

9. Εναλλακτικά, αντί να στηρίζεται σε συγκεκριμένους τομεακούς κανονισμούς όπως η PSD2, η πρόσβαση στα δεδομένα που σωρεύονται από κυρίαρχες ψηφιακές πλατφόρμες θα μπορούσε να επιβάλλεται από τις αρχές ανταγωνισμού σύμφωνα με το άρθρο 102 της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ (εφεξής, «ΣΛΕΕ») και το ισοδύναμό του στα εθνικά νομικά συστήματα, ή ενδεχομένως μέσω εργαλείων ex ante όπως είναι το άρθρο 11 Ν 3959/2011. Τα άρθρα 5 και 6 της Πρότασης Κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Digital Markets Act μπορεί να αποτελέσουν πηγή έμπνευσης για τυχόν αντι-ανταγωνιστικές πρακτικές και σε αυτόν τον τομέα.

3 Η Κλαδική Έρευνα: έναρξη, μεθοδολογία, στόχευση

3.1 Μεθοδολογία και Μέτρα Έρευνας

10. Η παρούσα κλαδική έρευνα έχει σκοπό την εξέταση της κατάστασης του ανταγωνισμού στον νεοφυή κλάδο των χρηματοοικονομικών τεχνολογιών και τον εντοπισμό πιθανών προβλημάτων στον ανταγωνισμό τα οποία θα πρέπει να αντιμετωπιστούν από την Επιτροπή Ανταγωνισμού (ΕΑ) στο πλαίσιο των προσπαθειών της να προωθήσει το συμφέρον των καταναλωτών και την ανάπτυξη της καινοτομίας. Η έρευνα σχεδιάστηκε με σκοπό τη μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών (καταναλωτών και επιχειρήσεων). Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΑ αξιοποίησε ποικίλες μεθόδους για τη συλλογή των απαραίτητων δεδομένων, ιδίως με τη διοργάνωση ανοιχτής τηλεδιαβούλευσης, την αποστολή σειράς ερωτηματολογίων και τη διενέργεια δημοσκοπήσεων καταναλωτών.

3.2 Δημόσια Πρόσκληση για υποβολή Παρατηρήσεων

11. Το Μάιο του 2020, η ΕΑ δημοσίευσε πρόσκληση προς κάθε ενδιαφερόμενο μέρος για την υποβολή έγγραφων παρατηρήσεων και σχολίων σχετικά με τις επικρατούσες ανταγωνιστικές

συνθήκες και τα υφιστάμενα προβλήματα στις χρηματοοικονομικές τεχνολογίες, καθώς και για την εκδήλωση ενδιαφέροντος για συμμετοχή σε τηλεδιαβούλευση με τα στελέχη της ΕΑ.

3.3 Δημόσια Τηλεδιαβούλευση

12. Η δημόσια διαβούλευση σχεδιάστηκε με την προοπτική να λειτουργήσει ως ένα διαδραστικό φόρουμ για την ανταλλαγή απόψεων και πραγματοποιήθηκε στις 30 Οκτωβρίου 2020 σε συνέχεια της υποβολής έγγραφων υπομνημάτων από ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις και φορείς. Την τηλεδιαβούλευση παρακολούθησαν σε ζωντανή ροή μέσω της πλατφόρμας της ΕΑ πολλοί ενδιαφερόμενοι, στους οποίους συμπεριλαμβάνονταν επιχειρήσεις, σύνδεσμοι / ενώσεις επιχειρήσεων και εμπόρων, δικηγόροι και οικονομολόγοι που δραστηριοποιούνται επαγγελματικά σε ζητήματα προστασίας ελεύθερου ανταγωνισμού και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, καθώς και εκπρόσωποι της πανεπιστημιακής κοινότητας, κοινωνικών εταίρων και ενώσεων καταναλωτών. Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης, επικεφαλής Εθνικής Αρχής Ανταγωνισμού, εκπρόσωποι της Τράπεζας της Ελλάδος, επιφανείς επιστήμονες και εκπρόσωποι της Αγοράς πραγματοποίησαν παρουσιάσεις πάνω σε ένα μεγάλο εύρος επίκαιρων ζητημάτων του ανταγωνισμού, καθώς και στη διαρκώς αυξανόμενη χρήση της χρηματοοικονομικής τεχνολογίας κατά την παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, αλλά και τη δυνατότητα των σύγχρονων τεχνολογικών μέσων να ευνοήσουν την ανάπτυξη στρεβλώσεων του ανταγωνισμού στο ψηφιακό περιβάλλον.

3.4 Έρευνα Αγοράς / Ταυτότητα

13. Την περίοδο Μαρτίου - Μαΐου 2021 απεστάλησαν ερωτηματολόγια παροχής στοιχείων σε 153 επιχειρήσεις, οι οποίες δραστηριοποιούνται στον κλάδο του FinTech μέσω σχετικής διαδικτυακής πλατφόρμας σε εταιρίες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο. Το ερωτηματολόγιο απευθύνθηκε σε παραδοσιακούς παρόχους χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (π.χ. τράπεζες), νεοφυείς επιχειρήσεις (start-ups) και FinTech Τεχνολογικές επιχειρήσεις (tech-companies) που δραστηριοποιούνται στην παροχή:

- Υπηρεσιών banking (τραπεζικής),
- Υπηρεσιών πληρωμών, δανειοδότησης, μικροπιστώσεις/μικροχρηματοδοτήσεις, P2P lending, crowdfunding, buy now-pay later,
- Υπηρεσιών έκδοσης και παροχής κρυπτονομισμάτων,
- Υπηρεσιών διαχείρισης ή/ και παροχής συμβουλών επένδυσης περιουσιακών στοιχείων (Wealth and Asset Management),
- Υπηρεσιών προσωποποιημένης διαχείρισης οικονομικών στοιχείων (Personal Finance Management),
- Ασφαλιστικών υπηρεσιών (InsurTech)
- Τεχνολογικών υπηρεσιών

14. Ελήφθησαν απαντήσεις από 63 επιχειρήσεις, εκ των οποίων το 34,92% (22 επιχειρήσεις) αποτελούν παραδοσιακούς παρόχους χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, το 25,4% (16 επιχειρήσεις) αποτελούν νεοφυείς (start-up) επιχειρήσεις FinTech, το 14,29% (9 επιχειρήσεις) αποτελούν τεχνολογικές επιχειρήσεις, ενώ το υπόλοιπο 25,4% (16 επιχειρήσεις) αποτελούν παρόχους άλλων υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων 4 ιδρυμάτων πληρωμών, 3 εγχώριων και ενός υποκαταστήματος αδειοδοτημένου ιδρύματος πληρωμών της αλλοδαπής.

15. Οι τομείς κύριας δραστηριοποίησης των ανωτέρω επιχειρήσεων παρουσιάζονται στον κατωτέρω πίνακα, από τον οποίο προκύπτει ότι οι απαντώντες στην έρευνα της Γενικής Δ/σης Ανταγωνισμού (ΓΔΑ) έχουν ως τομέα κύριας δραστηριοποίησης, κατά κύριο λόγο, την παροχή υπηρεσιών πληρωμών (αναφέρθηκε ως κύριος τομέας δραστηριοποίησης στο 41,27% των απαντήσεων), ενώ η παροχή υπηρεσιών τραπεζικής (banking) αναφέρθηκε ως τομέας κύριας δραστηριοποίησης στο 30,16% των απαντήσεων.

3.5 Δημοσίευση της Ενδιάμεσης Έκθεσης και σύνταξη της Τελικής Έκθεσης

16. Στις 22 Δεκεμβρίου 2021 δημοσιεύτηκε η Ενδιάμεση Έκθεση της κλαδικής έρευνας και κηρύχθηκε η έναρξη δημόσιας διαβούλευσης, κατά την οποία δόθηκε η δυνατότητα σε κάθε ενδιαφερόμενο να διατυπώσει τις θέσεις του επί του δημοσιευμένου κειμένου. Μεταξύ άλλων, στην Τελική Έκθεση ενσωματώθηκαν τυχόν σχόλια των συμμετεχόντων στη δημόσια διαβούλευση, καθώς και αναφορές στις νέες εξελίξεις που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους που μεσολάβησε από τη δημοσίευση της Ενδιάμεσης Έκθεσης.

4 Νομοθετικό πλαίσιο

1. Οι διατάξεις με τις οποίες οφείλουν να συμμορφώνονται οι οντότητες που δραστηριοποιούνται στην παροχή υπηρεσιών χρηματοοικονομικής τεχνολογίας απαντώνται διάσπαρτες σε διάφορα νομοθετήματα. Εφαρμοστές διατάξεις εντοπίζονται κατ'αρχήν στα νομοθετήματα που ρυθμίζουν τη διαδικασία αδειοδότησης και λειτουργίας των οντοτήτων που δραστηριοποιούνται ως πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα και στους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών. Επίσης στις διατάξεις που αφορούν τις υπηρεσίες πληρωμών με προεξέχουσα την Οδηγία ΕΕ 2015/2366, γνωστή ως οδηγία PSD2, η οποία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με το Ν. 4537/2018, στις διατάξεις για την παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικού χρήματος, την παροχή δανειοδότησης και ασφαλιστικών υπηρεσιών, καθώς και στις σχετικές προτάσεις σχετικά με την έκδοση και παροχή κρυπτονομισμάτων. Η συντριπτική πλειοψηφία των κατά περίπτωση εφαρμοστέων διατάξεων έχουν ενωσιακή προέλευση. Ενόψει αυτού, το εφαρμοστέο νομοθετικό πλαίσιο το οποίο καταγράφεται στις οικείες ενότητες στην παρούσα έκθεση, αναζητήθηκε στις υφιστάμενες ρυθμίσεις που αφορούν σε επιμέρους κλάδους στους οποίους δραστηριοποιούνται οι προσφέρουσες τις σχετικές υπηρεσίες επιχειρήσεις.

2. Σημειώνεται ότι από μια γενική θεώρηση του ισχύοντος πλαισίου προκύπτει ότι ακολουθείται, εν πολλοίς, η αρχή της ρυθμιστικής ουδετερότητας, ήτοι η αρχή «ίδια δραστηριότητα, ίδιοι κίνδυνοι, ίδιοι κανόνες», η οποία άλλωστε δύναται να διασφαλίσει ισότιμους όρους ανταγωνισμού μεταξύ των υφιστάμενων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των νέων συμμετεχόντων στην αγορά. Αυτό σημαίνει ότι ο καθορισμός των κατά περίπτωση εφαρμοστέων διατάξεων εξαρτάται από το αντικείμενο και τη φύση των εκάστοτε παρεχόμενων υπηρεσιών και όχι από το εάν οι πάροχοι των υπηρεσιών αυτών χρησιμοποιούν παραδοσιακά ή καινοτόμα κανάλια. Τούτο είναι καταρχήν δικαιολογημένο, στο μέτρο που, σε μεγάλο βαθμό, οι πιθανές μορφές κινδύνων από τη χρήση χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών είναι ταυτόσημες ανεξάρτητα από το χρησιμοποιούμενο μέσο.

3. Ωστόσο, ο ψηφιακός χρηματοοικονομικός τομέας μπορεί να καταστήσει για τα υφιστάμενα κανονιστικά και εποπτικά πλαίσια δυσκολότερη τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, της προστασίας των καταναλωτών, της ακεραιότητας της αγοράς, του θεμιτού ανταγωνισμού και της ασφάλειας λαμβάνοντας κατά περίπτωση υπόψη το διαφορετικό επίπεδο κινδύνων που ενδέχεται να εμφανίζει η χρήση διαφορετικών τεχνολογιών ή/και την εμφάνιση ενδεχόμενων νέων κινδύνων που δεν εντοπίζονται στα παραδοσιακά κανάλια. Οι κίνδυνοι αυτοί πρέπει να αντιμετωπιστούν προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ο ψηφιακός χρηματοοικονομικός τομέας παρέχει τη δυνατότητα βελτίωσης των χρηματοπιστωτικών προϊόντων για τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις.

4. Ενόψει αυτού και ειδικότερα, των προκλήσεων που τίθενται εν γένει από την παροχή ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, μεταξύ άλλων, σε ζητήματα που σχετίζονται με τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης, τα δεδομένα, την προστασία των καταναλωτών και των επενδυτών και την ακεραιότητα της αγοράς, οι διατάξεις οι οποίες ρυθμίζουν τα ανωτέρω καταλαμβάνουν ακόμα και παρόχους οι οποίοι κατά τα λοιπά δεν εμπίπτουν σε κάποιο τομεακό νομοθέτημα και κατά τούτο παρατίθενται συνοπτικά κατωτέρω στα οικεία υποκεφάλαια για λόγους πληρότητας. Όπως προκύπτει από την ανάλυση η οποία ακολουθεί, το κανονιστικό αυτό πλαίσιο εφαρμόζεται στις επιχειρήσεις οι οποίες προσφέρουν υπηρεσίες/ προϊόντα FinTech, εν πολλοίς ανεξαρτήτως των επιμέρους κλάδων στους οποίους αυτές δραστηριοποιούνται και εξετάζεται εδώ με σκοπό τον εντοπισμό και την ανάλυση τυχόν επιπτώσεών του σε τυχόν αντι-ανταγωνιστικές πρακτικές ή την ανάπτυξη αντι-ανταγωνιστικών δομών (λ.χ. φραγμοί εισόδου και εξόδου). Συναφώς, εξετάζεται το κατά πόσον το, τεχνολογικά ουδέτερο, ρυθμιστικό πλαίσιο μπορεί να ανταποκριθεί στις ραγδαίες εξελίξεις στον ψηφιακό χρηματοπιστωτικό τομέα και αν ενθαρρύνει την καινοτομία, ή αν θα ήταν πλέον σκόπιμο να προσαρμοσθεί για τον σκοπό αυτόν.

5 Η Στρατηγική ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών για την ΕΕ

5. Στις 24 Σεπτεμβρίου 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε μια νέα δέσμη μέτρων για τον ψηφιακό χρηματοοικονομικό τομέα, η οποία βασίζεται στο προηγούμενο σχέδιο δράσης για τη χρηματοοικονομική τεχνολογία του 2018. Η Ανακοίνωση αυτή ονομάζεται «Στρατηγική Ψηφιακών Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών για την ΕΕ» και περιλαμβάνει νομοθετικές προτάσεις για τον ψηφιακό χρηματοοικονομικό τομέα και για τις λιανικές πληρωμές, καθώς και νομοθετικές προτάσεις σχετικά με τα κρυπτοπεριουσιακά στοιχεία και την ψηφιακή ανθεκτικότητα. Η Ανακοίνωση θέτει ως στρατηγικό στόχο την προσχώρηση στον ψηφιακό χρηματοοικονομικό τομέα στην Ευρώπη. Προκειμένου δε να παρασχεθεί στους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις η δυνατότητα να απολαμβάνουν τα οφέλη του ψηφιακού χρηματοοικονομικού τομέα, μετριάζοντας παράλληλα τους κινδύνους σκοπεύει να αναλάβει τέσσερις προτεραιότητες και συναφείς δράσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν:

A. Την άρση του κατακερματισμού στην ψηφιακή ενιαία αγορά ώστε οι Ευρωπαίοι καταναλωτές να έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε διασυννοριακές υπηρεσίες και να διευκολυνθεί η κλιμάκωση των ψηφιακών πράξεων των ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων.

B. Την προσαρμογή του κανονιστικού πλαισίου της ΕΕ για τη διευκόλυνση της ψηφιακής καινοτομίας προς όφελος των καταναλωτών και τη αποδοτικότητα της αγοράς.

Γ. Τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου χρηματοοικονομικών δεδομένων για την προώθηση της καινοτομίας βάσει δεδομένων, αξιοποιώντας την ευρωπαϊκή στρατηγική για τα δεδομένα, συμπεριλαμβανομένης της βελτιωμένης πρόσβασης σε δεδομένα και της ανταλλαγής δεδομένων εντός του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Δ. Την αντιμετώπιση των προκλήσεων και των κινδύνων που συνδέονται με τον ψηφιακό μετασχηματισμό.

6 Η Εθνική Αγορά βάσει της έρευνας αγοράς

6. Οι υπηρεσίες FinTech που αναμένεται να έχουν αυξημένη ζήτηση τα επόμενα χρόνια στην ελληνική αγορά είναι οι πληρωμές, οι υπηρεσίες τεχνολογίας και οι υπηρεσίες δανειοδότησης. Η έρευνα δείχνει ότι οι υπηρεσίες FinTech (ή κάποιες από αυτές) φαίνεται πως αυτή τη στιγμή είναι περισσότερο υποκατάστατες ή συμπληρωματικές προς τις ήδη υπάρχουσες παραδοσιακές μορφές χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Περαιτέρω εκτιμάται ότι οι δραστηριοποιούμενοι στην Ελλάδα πάροχοι υπηρεσιών FinTech απευθύνονται στους τελικούς χρήστες-καταναλωτές και δευτερευόντως στις επιχειρήσεις. Ως προς τις διάφορες συνεργασίες, οι οποίες εντάσσονται στο πλαίσιο Open Innovation/Open Finance και οι συναφείς πρωτοβουλίες (π.χ. διαγωνισμοί hackathons, FinTech accelerators, incubators και bootcamps), οι οποίες διοργανώνονται και από παραδοσιακούς παρόχους χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων θεωρεί ότι λειτουργούν αποτελεσματικά στην είσοδο, προώθηση, ανάπτυξη και εν γένει δραστηριοποίηση παρόχων υπηρεσιών FinTech. Ειδικώς ερωτώμενοι κατά πόσον δύναται να δημιουργηθούν εμπόδια ή περιορισμοί στον ανταγωνισμό, στο πλαίσιο συνεργασιών τέτοιου τύπου και αν ναι ποιοι μπορεί να είναι αυτοί, οι τοποθετήσεις ήταν στη συντριπτική πλειοψηφία τους αρνητικές και οι σχετικές πρωτοβουλίες χαρακτηρίζονται θετικά καθώς αποτελούν κίνητρο για την ενασχόληση με τον τομέα και γενικότερα έχουν θετικό αντίκτυπο στο οικοσύστημα. Ως προς το αν είναι επιθυμητό και εφικτό να δραστηριοποιηθεί μία επιχείρηση ως ανεξάρτητος πάροχος υπηρεσιών ή η μοναδική δραστηριοποίηση μπορεί να λάβει χώρα μέσω συνεργασίας με τους παραδοσιακούς παρόχους χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών οι περισσότεροι ερωτώμενοι απάντησαν το δεύτερο.

Η απόκτηση νεοφυών μικρομεσαίων start-up επιχειρήσεων FinTech και τεχνολογικών επιχειρήσεων από παραδοσιακούς παρόχους χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών δεν κρίνεται προβληματική από την πλειοψηφία των συμμετεχόντων.

Σύμφωνα με την έρευνα της ΕΑ δεν υπάρχει (ένας ή περισσότεροι) πάροχος υπηρεσιών στο οικοσύστημα των FinTech, ο οποίος να διαθέτει μεγάλη ισχύ τη δεδομένη χρονική στιγμή.

7. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες δε μπορούν να εκτιμήσουν αν με βάση τα τρέχοντα δεδομένα, το ρυθμιστικό πλαίσιο, τις σημερινές πρωτοβουλίες (π.χ. νομοθετικές πρωτοβουλίες, πρωτοβουλίες από την Τράπεζα της Ελλάδος, αλλά και ιδιωτικές επιχειρήσεις), αλλά και την επίδραση της πανδημίας στην Ελλάδα, η παραπάνω απάντηση θα αλλάξει στα επόμενα χρόνια, ενώ οριακά λιγότεροι εκτιμούν πως θα αλλάξει, ενώ ακόμη λιγότεροι εκτιμούν πως δε θα αλλάξει. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες θεωρούν ότι το είδος του παρόχου επηρεάζει το είδος του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Ως προς το ακολουθούμενο επιχειρηματικό μοντέλο η πλειοψηφία των συμμετεχόντων βασίζεται στην αμοιβή για κάθε προσφερόμενη υπηρεσία, με αρκετές επιχειρήσεις να προσφέρουν ένα συνδυασμό π.χ. πάγιας αμοιβής και συνδρομής ή πάγια αμοιβής και ανάπτυξη API. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες δεν τοποθετήθηκαν ως προς το αν κάποιο από αυτά

τα επιχειρηματικά μοντέλα μπορεί να οδηγήσει στην υιοθέτηση και διευκόλυνση αντανταγωνιστικών πρακτικών ή αποτελεσμάτων, ορισμένοι τοποθετήθηκαν και λιγότεροι θετικά. Σύμφωνα με περίπου το εν τρίτο των απαντήσεων η χρήση αλγορίθμων ή/και μαζικών δεδομένων (big data) μπορεί να παρέχει τη δυνατότητα για μόχλευση (leveraging) της δύναμης μιας εταιρείας σε γειτονικές αγορές επί ζημία του ανταγωνισμού, ορισμένοι θεωρούν ότι δεν την παρέχει ενώ οι περισσότεροι δεν γνωρίζουν.

8. Η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων απάντησε ότι δεν έχει εντοπίσει σχετικές πρακτικές, Ως προς το αν η καλύτερη αξιοποίηση/εκμετάλλευση των πληροφοριών, μέσω της χρήσης αλγορίθμων ή/και μαζικών δεδομένων (big data), μπορεί να οδηγήσει σε διακρίσεις τιμών ή/και αποκλεισμό των ανταγωνιστών μιας επιχείρησης στην αγορά, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δεν τοποθετήθηκε, και από όσους τοποθετήθηκαν οι μισοί απάντησαν ότι μπορεί και οι άλλοι μισοί ότι δεν μπορεί. Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες επεσήμαναν ότι δεν έχουν εντοπίσει σχετικές πρακτικές. Η ελεύθερη ροή των δεδομένων για την ανάπτυξη μιας ψηφιακής ενιαίας αγοράς στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες είναι πολύ σημαντική. Τα είδη δεδομένων (προσωπικά δεδομένα, πληροφορίες λογαριασμών, πληρωμών, χρέους, κ.λπ.), τα οποία θεωρείται ότι είναι απαραίτητο να είναι προσβάσιμα, προκειμένου να διευκολυνθεί η δημιουργία της εν λόγω αγοράς κρίθηκαν από συμμετέχοντες τα προσωπικά δεδομένα για on boarding, δεδομένα λογαριασμών πληρωμών και χρέους ανάλογα με τις δραστηριότητες του αιτούντος την πρόσβαση. Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες πάντως τόνισαν τη σημασία της συναίνεσης του φορέα των δεδομένων και την ανάγκη ο καταναλωτής -πολίτης- τελικός χρήστης να αποφασίζει τα είδη δεδομένων που θα καταστήσει προσβάσιμα, είτε προσωρινά είτε μόνιμα, σε οποιαδήποτε υπηρεσία ή επιχείρηση. Στο πλαίσιο ανάλυσης της εθνικής αγοράς διερευνήθηκε επίσης εάν οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι το ρυθμιστικό πλαίσιο ευνοεί τη δραστηριοποίηση νέων παικτών στην αγορά των υπηρεσιών FinTech και αν προωθεί την ανάπτυξη της καινοτομίας και των τεχνολογικών υπηρεσιών. Σχετικά οι περισσότεροι συμμετέχοντες οι οποίοι τοποθετήθηκαν απάντησαν θετικά ωστόσο αναφέρθηκε ότι υπάρχει δυνατότητα βελτίωσης, πχ θα μπορούσε να απλοποιηθεί και να είναι πιο ευέλικτο. Διερευνήθηκε επίσης αν κατά την άποψη των συμμετεχόντων οι κατεστημένοι πάροχοι αντιμετωπίζονται ευνοϊκότερα από το ρυθμιστικό πλαίσιο, απ' ότι οι νεοφυείς επιχειρήσεις. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες που τοποθετήθηκαν απάντησαν αρνητικά. Σχετικά με τα τυχόν εμπόδια που δημιουργούνται στην ανάπτυξη των υπηρεσιών FinTech εξαιτίας του ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου οι συμμετέχοντες επεσήμαναν την ανάγκη εφαρμογής του ρυθμιστικού πλαισίου, ενιαίας ερμηνείας, επικοινωνίας με αρμόδιους φορείς. Ως προς την ανάγκη ρυθμιστικών/εποπτικών αρχών για τις υπηρεσίες FinTech οι συμμετέχοντες τόνισαν τη σημασία και την ανάγκη ενός εποπτικού και ρυθμιστικού πλαισίου των υπηρεσιών FinTech, ενόψει και του γεγονότος ότι οι υπηρεσίες σχετίζονται με προσωπικά και ευαίσθητα δεδομένα των πελατών αλλά και με τη διαχείριση των οικονομικών τους. Τονίστηκε επίσης ότι θα πρέπει όμοιες υπηρεσίες που εγκυμονούν ίδιους κινδύνους να υπόκεινται στην ίδια ρύθμιση και εποπτεία.

9. Σχετικά με υφιστάμενους μηχανισμούς διευκόλυνσης καινοτομίας για τις υπηρεσίες FinTech και τη σημασία τους για την ανάπτυξη της καινοτομίας, οι συμμετέχοντες διάκεινται θετικά, ωστόσο επισημάνθηκε ότι θα πρέπει να είναι συνδεδεμένοι με την πραγματική εφαρμογή των υπηρεσιών. Επισημάνθηκε επίσης ότι οι μηχανισμοί αυτοί δεν έχουν καταφέρει να αποδείξουν έμπρακτα την αξία τους, τα περισσότερα οφέλη είναι σε επικοινωνιακό επίπεδο, παρά ουσιαστικές βελτιώσεις στη δομή / λειτουργία του οικοσυστήματος. Στην ερώτηση αν οι συμμετέχοντες χρησιμοποιούν παρόχους υπηρεσιών FinTech δραστηριοποιούμενους στην Ελλάδα, καθώς και στη

βαθμολόγηση της έντασης χρήσης τους στην 1η θέση βρίσκονται οι Υπηρεσίες Πληρωμών και αμέσως μετά οι Υπηρεσίες Τραπεζικής, με μικρή διαφορά. Στην 3η θέση τοποθετούνται οι Τεχνολογικές Υπηρεσίες και στην 4η με αισθητή διαφορά οι Ασφαλιστικές Υπηρεσίες (InsurTech). Στην 5η-8η θέση βρίσκονται αντίστοιχα με μικρή απόκλιση μεταξύ τους, οι Υπηρεσίες έκδοσης και παροχής κρυπτονομισμάτων, οι Υπηρεσίες προσωποποιημένων συμβουλών διαχείρισης οικονομικών στοιχείων (Personal Finance Management), οι Υπηρεσίες δανειοδότησης και τέλος οι Υπηρεσίες διαχείρισης και παροχής συμβουλών επένδυσης περιουσιακών στοιχείων (Wealth and Asset Management). Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης σχετικά με την ανωτέρω ερώτηση, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν, αν έχουν παρατηρήσει διαφορές κόστους και μείωση τιμών κατά τη χρήση υπηρεσιών ηλεκτρονικών μέσων πληρωμών, σε σχέση με εκείνες που προέρχονται από παραδοσιακούς παρόχους χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και οι περισσότεροι απάντησαν θετικά. Κάνεις δεν έχει ωστόσο αντιμετωπίσει διακριτική μεταχείριση ή ακόμη και αποκλεισμό από τη χρήση υπηρεσιών FinTech. Η δραστηριοποίηση παρόχων FinTech κρίθηκε από την (οριακή) πλειοψηφία όσων τοποθετήθηκαν σχετικά ότι δεν μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση των καταναλωτικών κινδύνων, όπως π.χ. ενδεικτικά, σε κίνδυνο αφερεγγυότητας, κίνδυνο κατάχρησης των προσωπικών δεδομένων, κίνδυνο διακριτικής μεταχείρισης κ.λπ. Η πλειοψηφία των ερωτώμενων θεωρεί χρήσιμη τη θέσπιση ενός κώδικα δεοντολογίας για τους παρόχους υπηρεσιών FinTech, ο οποίος όμως θα συνταχθεί με την ενεργό συμμετοχή των παικτών της αγοράς, της Τράπεζας της Ελλάδος και των οργανώσεων προστασίας του καταναλωτή. Παρατηρήθηκε επίσης ότι είναι χρήσιμη η δημιουργία φορέων διαμεσολάβησης μεταξύ των εταιριών και των καταναλωτών. Ωστόσο υποστηρίχθηκε ότι οποιαδήποτε επιπλέον ρύθμιση της Ελληνικής αγοράς (έστω και με τη μορφή κώδικα δεοντολογίας) που δεν προβλέπεται από το Ευρωπαϊκό πλαίσιο, δημιουργεί στρέβλωση και την καθιστά μειονεκτικότερη έναντι άλλων Ευρωπαϊκών χωρών και ότι στην παρούσα φάση όπου πρέπει να γεννηθεί το FinTech στην Ελλάδα και να βοηθήσει την ελληνική οικονομία, χρειάζονται κίνητρα και μέτρα που να ανοίγουν δρόμους και να διευκολύνουν τις υπό δημιουργία FinTech και μέτρα όπως ο κώδικας δεοντολογίας που είναι περιοριστικά πρέπει να περιμένουν.

10. Ως προς το εάν οι χρήστες υπηρεσιών πρέπει να έχουν δικαίωμα αποζημίωσης, όταν τα δεδομένα τους υποβάλλονται σε επεξεργασία από παρόχους υπηρεσιών για εμπορικούς σκοπούς που δεν συνδέονται άμεσα με τη σχέση τους, οι περισσότεροι απάντησαν θετικά. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες ωστόσο δεν γνωρίζουν αν απαιτείται περαιτέρω δράση από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, προκειμένου να καταστεί το κανονιστικό πλαίσιο πιο ανταγωνιστικό, ώστε να μπορεί να προωθήσει την ανάπτυξη στις χρηματοοικονομικές τεχνολογίες. Ως προς το αν υπάρχουν εμπόδια εγγενή του τραπεζικού τομέα που εμποδίζουν την ανάπτυξη της ψηφιακής οικονομίας, οι αρνητικές και οι θετικές απαντήσεις ήταν ίσες σε αριθμό, με πολλούς πάντως να απαντούν ότι δε γνωρίζουν.

7 Οι Υπηρεσίες Πληρωμών

7.1 Νομοθετικό Πλαίσιο

11. Το ευρωπαϊκό πλαίσιο για την άσκηση της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων αποτελείται από την Οδηγία 2013/36/ΕΕ (“CRD IV”) σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων, όπως με την Οδηγία (ΕΕ) 2019/878 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (“CRD V”), όσον αφορά τις εξαιρούμενες οντότητες, τις χρηματοδοτικές εταιρείες συμμετοχών, τις μεικτές

χρηματοοικονομικές εταιρείες συμμετοχών, τις αποδοχές, τα μέτρα και τις εξουσίες εποπτείας και τα μέτρα διατήρησης κεφαλαίου, καθώς και τον Κανονισμό (ΕΕ) 575/2013 (“CRR”) σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων. Σημειώνεται δε ότι ο Κανονισμός (ΕΕ) 575/2013, τροποποιήθηκε, μεταξύ άλλων, με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2019/876 (“CRR 2”). Σε εθνικό επίπεδο, το κύριο νομοθέτημα που διέπει τη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι ο Ν. 4261/2014, με τον οποίο ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο η Οδηγία 2013/36/ΕΕ («CRDIV»), ως ισχύει τροποποιηθείς, έπειτα και από τη θέσπιση του ν. 4799/2021 που ενσωμάτωσε την Οδηγία 2019/878 («CRD5»). Ο Ν. 4261/2014 περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, ρυθμίσεις για την πρόσβαση στη δραστηριότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων επενδύσεων. Σημαντικός επίσης είναι ο Ν. 4021/2011 ο οποίος ενσωμάτωσε την Οδηγία 2009/110 για την ανάληψη, άσκηση και προληπτική εποπτεία της δραστηριότητας ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος. Όσον αφορά δε ειδικά την προληπτική ρυθμιστική παρέμβαση στη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος και την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων, σημειώνεται ότι ο Κανονισμός (ΕΕ) 575/2013 (CRR) έχει άμεση εφαρμογή σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ χωρίς να απαιτείται ενσωμάτωση των διατάξεών του στο εθνικό δίκαιο κάθε κράτους-μέλους. Περαιτέρω, οι διαδικασίες για τη χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος στην Ελλάδα και την απόκτηση ή την αύξηση ειδικής συμμετοχής, με βάση τον Κανονισμό (ΕΕ) 468/2014, ο οποίος ρυθμίζει και τις λεπτομέρειες της συνεργασίας με τις Εθνικές Αρμόδιες Αρχές, αποτελούν τις λεγόμενες «κοινές διαδικασίες», για τις οποίες την τελική απόφαση λαμβάνει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα για το σύνολο των πιστωτικών ιδρυμάτων των κρατών-μελών που συμμετέχουν στον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό. Τα πιστωτικά ιδρύματα ιδρύονται και λειτουργούν κατόπιν άδειας λειτουργίας από την ΤτΕ, η οποία άλλωστε είναι αρμόδια και για την εποπτεία τους. Από την γενική θεώρηση του ρυθμιστικού πλαισίου για τα πιστωτικά ιδρύματα δεν εντοπίζονται ειδικές διατάξεις για την παροχή τραπεζικών υπηρεσιών με ψηφιακά μέσα. Παρόλο που τούτο καταρχήν δεν αντιστρατεύεται την αρχή της τεχνολογικής ουδετερότητας και δεν αποκλείει από μόνο του την παροχή σχετικών υπηρεσιών με ψηφιακά μέσα, χρήζει περαιτέρω αξιολόγησης κατά πόσον οι υφιστάμενες ρυθμίσεις δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες συνθήκες της παροχής καινοτόμων τραπεζικών υπηρεσιών. Η κύρια νομοθετική πράξη που αφορά στη ρύθμιση των υπηρεσιών πληρωμών είναι η Οδηγία ΕΕ 2015/2366 (“PSD2”), η οποία ενσωματώθηκε στην εθνική έννομη τάξη με το Ν. 4537/2018. Το νομοθετικό πλαίσιο συμπληρώνεται και από άλλα κείμενα, όπως τον Κανονισμό 2015/751 σχετικά με τις διατραπεζικές προμήθειες για πράξεις πληρωμών με κάρτες, καθώς και τον Κανονισμό 2018/389, ο οποίος περιλαμβάνει ρυθμίσεις σχετικά με τα ρυθμιστικά τεχνικά πρότυπα (RTS) για την αυστηρή εξακρίβωση ταυτότητας πελάτη (SCA) και τα κοινά και ασφαλή ανοικτά πρότυπα επικοινωνίας.

7.2 Θέματα Ανταγωνισμού στις υπηρεσίες πληρωμών που τέθηκαν από τους συμμετέχοντες στην Έρευνα Αγοράς

12. Όσον αφορά το κυρίαρχο επιχειρηματικό μοντέλο λειτουργίας των εταιριών χρηματοοικονομικής τεχνολογίας στις υπηρεσίες πληρωμών, οι συμμετέχοντες θεωρούν πως εάν πρέπει να επιλεγεί ένα μοναδικό επιχειρηματικό μοντέλο, αυτό βασίζεται στην παροχή αμοιβής ανά προσφερόμενη υπηρεσία ή συναλλαγή. Παρόλα αυτά, όπως γίνεται σαφές από την πλειοψηφία των απαντήσεων των συμμετεχόντων, δεν υφίσταται ένα μοναδικό κυρίαρχο επιχειρηματικό μοντέλο στις υπηρεσίες πληρωμών, αλλά αντίθετα επικρατεί ένας συνδυασμός αυτών. Ως προς το εάν οι

πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών δύναται να κατηγοριοποιηθούν ανάλογα με τα στάδια της αλυσίδας αξίας στα οποία δραστηριοποιούνται (front-end, back-end, end-to-end πάροχοι, πάροχοι υποδομών), οι περισσότεροι συμμετέχοντες συμφωνούν με αυτή την κατηγοριοποίηση. Ως προς πιθανές σχέσεις αλληλεξάρτησης μεταξύ των παρόχων που δραστηριοποιούνται στα διάφορα στάδια και σε πιθανές επιπτώσεις των σχέσεων αυτών στη διαμόρφωση ισότιμων όρων ανταγωνισμού/στη δημιουργία εμποδίων εισόδου στην αγορά, οι απαντήσεις των συμμετεχόντων διαφέρουν, καθώς ορισμένοι θεωρούν ότι δεν υφίστανται σχέσεις αλληλεξάρτησης μεταξύ των παρόχων ή ότι η οποιαδήποτε σχέση μπορεί να προκύψει μόνο όταν μια οντότητα δεν έχει αναπτύξει ακόμα πλήρως τις απαραίτητες υποδομές για να καλύψει στο σύνολό της την αλυσίδα αξίας της παροχής των υπηρεσιών πληρωμών (π.χ. συστήματα εκκαθάρισης πληρωμών). Αντίθετα, αρκετοί συμμετέχοντες θεωρούν, ότι για να πραγματοποιηθεί μια υπηρεσία πληρωμής απαιτείται η συνεργασία μεταξύ διαφορετικών παρόχων.

13. Ως προς τα πλεονεκτήματα και τους ενδεχόμενους κινδύνους που δύνανται να συνδέονται με την δραστηριοποίηση παρόχων σε περισσότερα/σε όλα τα στάδια αξιακής αλυσίδας πληρωμών, ως βασικότερο πλεονεκτήματα καταγράφεται η δυνατότητα μιας επιχείρησης να λειτουργεί ως one-stop-shop, να παρέχει δηλαδή ένα ολοκληρωμένο πακέτο παροχής υπηρεσιών, το οποίο με την υλοποίηση ολοκληρωμένων ροών πληρωμών, συμβάλλει στην ταχύτητα διεκπεραίωσης συναλλαγών και βελτιώνει την εμπειρία του χρήστη (π.χ ομοιόμορφο user-experience). Πολλοί συμμετέχοντες σημειώνουν ότι μια τέτοια δραστηριοποίηση ελλοχεύει κινδύνους σχετικούς με την συγκέντρωση στην αγορά, τον κίνδυνο διακανονισμού (στην περίπτωση που ο πάροχος δεν μπορέσει να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του), την αύξηση τιμών και την δημιουργία υψηλού κόστους για μικρούς παρόχους, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται περιπτώσεις εγκλωβισμού στην αγορά (lock-in effects), τα οποία οδηγούν σε εμπόδια εισόδου στην αγορά. Όσον αφορά τους κύριους λόγους για τους οποίους δεν υφίσταται ευρεία χρήση ηλεκτρονικών μέσων πληρωμών από εναλλακτικούς παρόχους στην Ελλάδα, οι συμμετέχοντες εστιάζουν στην έλλειψη εξοικείωσης των καταναλωτών με τα ηλεκτρονικά μέσα και στην έλλειψη εμπιστοσύνης σε εναλλακτικούς παρόχους, στην έλλειψη προωθητικών ενεργειών εκ μέρους των παρόχων αυτών, στο ανεπαρκές ή/και δυσχερές κανονιστικό πλαίσιο καθώς και στην υφιστάμενη ολιγοπωλιακή δομή της αγοράς.

14. Ως προς το επίπεδο διείσδυσης λύσεων πληρωμών για τελικούς χρήστες, οι οποίες βασίζονται, για παράδειγμα, σε τεχνολογίες κωδικών QR, Bluetooth (BLE) ή επικοινωνίας κοντινού πεδίου (NFC) στην ελληνική αγορά, από το σύνολο των απαντήσεων φαίνεται ότι αυτό χαρακτηρίζεται μάλλον χαμηλό, με τον μέσο όρο να διαμορφώνεται στο 38,9%. Οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν αν λύσεις αυτές προωθούν την είσοδο και ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων στην αγορά και η πλειοψηφία των συμμετεχόντων απάντησε θετικά.

15. Ως προς το αν είναι απαραίτητη η ανάπτυξη ενός ενιαίου, ανοικτού και ασφαλούς εθνικού ή/και ευρωπαϊκού προτύπου για τους κωδικούς QR, ώστε να υποστηριχθεί η υιοθέτηση και διαλειτουργικότητα των άμεσων πληρωμών, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων απάντησε θετικά. Σχετικά με το αν οι συμμετέχοντες αντιμετωπίζουν εμπόδια όσον αφορά στην πρόσβαση σε στοιχεία τραπεζικών λογαριασμών ή σε άλλα στοιχεία, τα οποία είναι απαραίτητα για τη δραστηριοποίησή τους ως παρόχων υπηρεσιών πληρωμών, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων απαντά αρνητικά. Σχετικά με πρακτικές που προβληματίζουν τους συμμετέχοντες σε σχέση με το αντάλλαγμα για την πρόσβαση στα στοιχεία των λογαριασμών πληρωμών όπως επί παραδείγματι το ύψος της τιμής, η πρόσβαση σε ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, η αναγκαστική σύνδεση της παροχής πρόσβασης στα δεδομένα με άλλες παροχές, οι θέσεις των συμμετεχόντων διαφέρουν. Από τους συνολικά 40 που απάντησαν την ερώτηση αρκετοί θεωρούν ότι δεν υφίστανται τέτοιες πρακτικές και λιγότεροι ότι

δεν γνωρίζουν. Ορισμένοι εξέφρασαν προβληματισμό ως προς την πρόσβαση σε ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα και ένας έθεσε θέμα κυβερνοασφάλειας, διασποράς δεδομένων και εποπτείας, χωρίς περαιτέρω διευκρινίσεις. Ως προς την τιμολόγηση ορισμένοι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν στην τιμολόγηση ή το ύψος της τιμής ως γενικό προβληματισμό, ένας επεσήμανε την έλλειψη δημοσιευμένων στοιχείων τιμολόγησης και ένας την ανάγκη να υπάρξει προνομιακή τιμολογιακή πολιτική για παράδειγμα με την επιβολή “cap”. Παράλληλα ορισμένοι συμμετέχοντες επισήμαναν ότι η πρόσβαση είναι βάσει νόμου χωρίς αντάλλαγμα. Παρόλα αυτά, επιφυλάξεις εκφράζονται ήδη από μερικούς συμμετέχοντες όσον αφορά τις τιμολογιακές πολιτικές που θα ακολουθήσουν οι παραδοσιακοί πάροχοι σε σχέση με την πρόσβαση στα δεδομένα τους μέσω των ανοιχτών APIs, καθώς μέχρι στιγμής δεν υπάρχουν δημοσιευμένες τιμολογιακές πολιτικές από την μεριά των παραδοσιακών παρόχων.

16. Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, οι περισσότεροι βρίσκουν εύκολη τη σύνδεση της πλατφόρμας πληρωμών με τις πλατφόρμες των κατεστημένων παρόχων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών κατά την διαδικασία επεξεργασίας μιας εντολής πληρωμής. Οι περισσότεροι (οριακά) συμμετέχοντες εκτιμούν ότι έχουν πρόσβαση στις λειτουργίες διατραπεζικών συστημάτων πληρωμών και ως προς το αν η πρόσβαση αυτή λαμβάνει χώρα άμεσα ή έμμεσα (μέσω άλλου παρόχου), η συντριπτική πλειοψηφία απάντησε ότι έχει άμεση πρόσβαση στο διατραπεζικό σύστημα πληρωμών.

17. Όσον αφορά την ύπαρξη τυχόν προβλημάτων σχετικά με την πρόσβαση στις λειτουργίες των διατραπεζικών συστημάτων πληρωμών, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων σημειώνει ότι δεν έχει αντιμετωπίσει προβλήματα. Σχετικά με το αν οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι οι νεοφυείς πάροχοι υπηρεσιών FinTech πρέπει να διαθέτουν άμεση πρόσβαση στο διατραπεζικό σύστημα πληρωμών, φαίνεται σε γενικές γραμμές ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων συμφωνεί με αυτή τη θέση και υποστηρίζει ότι αυτό θα οδηγούσε σε μείωση κόστους (με την έννοια της μείωσης-εξάλειψης διαμεσολαβούντων), σε αύξηση και βελτίωση παροχής υπηρεσιών και θα συνεισέφερε στην ανάπτυξη της καινοτομίας, στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και στην δραστηριοποίηση των νεοφυών επιχειρήσεων «επι ίσοις όροις» με τους παραδοσιακούς παρόχους χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, προς όφελος των καταναλωτών.

18. Στην ερώτηση σε ποιο βαθμό οι Πάροχοι Υπηρεσιών Πληρωμών Εξυπηρέτησης Λογαριασμού (Account Servicing Payment Service Provider - ASPSP) δίνουν πρόσβαση σε δεδομένα πελατών τους (account information) και επιτρέπουν την έναρξη υπηρεσιών πληρωμών (payment initiation), ο μέσος όρος διαμορφώθηκε στο 54,3%. Σχετικά με το ποιες ενέργειες θα μπορούσαν να γίνουν, σε νομοθετικό και ρυθμιστικό επίπεδο, προκειμένου να αρθούν τυχόν εμπόδια ή/ και να αποτραπούν ενδεχόμενες ανταγωνιστικές πρακτικές εκ μέρους των Παρόχων Υπηρεσιών Πληρωμών Εξυπηρέτησης Λογαριασμού, από τις απαντήσεις όσων τοποθετήθηκαν γίνεται αντιληπτή η επιτακτική ανάγκη για πλήρη εφαρμογή του ρυθμιστικού πλαισίου και για υιοθέτηση κοινών προτύπων επικοινωνίας και χρησιμοποιούμενων Διεπαφών Εφαρμογών Προγραμματισμού. Όσον αφορά την τυχόν μελλοντική δραστηριοποίηση μεγάλων τεχνολογικών επιχειρήσεων (BigTechs) (π.χ. Apple, Google, Microsoft) στην αγορά υπηρεσιών πληρωμών, οι θετικές και μάλλον θετικές απαντήσεις είναι οι περισσότερες.

19. Στην ερώτηση ποιές πρωτοβουλίες θα μπορούσαν να ληφθούν από την Επιτροπή Ανταγωνισμού ή σε νομοθετικό επίπεδο σε σχέση με τις εν λόγω λύσεις πληρωμών, προκειμένου να ενισχυθεί η είσοδος και ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων και καινοτόμων υπηρεσιών, οι περισσότεροι συμμετέχοντες εστίασαν στην ανάγκη πίεση δημιουργίας ενός διαφανούς, σαφέστερου, ευέλικτου

και σταθερού κανονιστικού πλαισίου, το οποίο να εφαρμόζεται με ίσους όρους και επίσης να μην υπόκειται σε συχνές αλλαγές, καθώς με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται τεράστιο πρόβλημα στην λειτουργία των επιχειρήσεων και ανασφάλεια στους επενδυτές. Ως προς το πως μπορεί η Επιτροπή Ανταγωνισμού να υποστηρίξει την περαιτέρω ανάπτυξη των υπηρεσιών πληρωμών από εναλλακτικούς παρόχους, οι περισσότεροι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν στην ενίσχυση της συνεργασίας της Επιτροπής Ανταγωνισμού με την Τράπεζα της Ελλάδος, με ανεξάρτητες αρχές, αρμόδιες για την προστασία του καταναλωτή (νοείται μάλλον η Γενική Γραμματεία Καταναλωτή ή ο Συνήγορος του Καταναλωτή) καθώς και με κυβερνητικούς φορείς, προκειμένου να θεσπιστεί ένα ξεκάθαρο, ευέλικτο και ενιαίο κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας, εξοπλισμένο με τις κατάλληλες ασφαλιστικές δικλίδες για την αποφυγή παραβατικών συμπεριφορών.

20. Στην ερώτηση εάν οι κατεστημένοι πάροχοι αντιμετωπίζονται ευνοϊκότερα από το ρυθμιστικό πλαίσιο, αναφορικά με ορισμένα στάδια της αλυσίδας των υπηρεσιών ηλεκτρονικών πληρωμών, απ' ότι οι νεοφυείς επιχειρήσεις, οι περισσότεροι απάντησαν αρνητικά. Ως προς το αν ο ν. 4537/2018, ο οποίος ενσωμάτωσε στην ελληνική έννομη τάξη την Οδηγία 2015/2366/ΕΕ (PSD2), συμβάλλει ουσιαστικά στη δραστηριοποίηση νέων παρόχων και στην ανάπτυξη νέων υπηρεσιών πληρωμών, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων απάντησε θετικά

21. Αναφορικά με τις ενέργειες οι οποίες θα μπορούσαν να γίνουν στην ελληνική αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και υπηρεσιών πληρωμών, ώστε η Οδηγία 2015/2366/ΕΕ (PSD2) και ο ν. 4537/2018, όπως ισχύει, να λειτουργήσει πιο αποτελεσματικά για τη δραστηριοποίηση νέων παρόχων, οι συμμετέχοντες αναφέρουν μεταξύ άλλων την πλήρη εφαρμογή του ρυθμιστικού πλαισίου καθώς και την επιτήρηση εφαρμογής αυτού από τα αρμόδια θεσμικά όργανα.

8 Ασφαλιστικές Υπηρεσίες

8.1 Νομοθετικό Πλαίσιο

22. Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για την ανάληψη και άσκηση πρωτασφαλιστικών και αντασφαλιστικών δραστηριοτήτων στην Ελλάδα διέπεται από το Ν. 4364/2016, με τον οποίο ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία η Οδηγία 2009/138/ΕΚ (Φερεγγυότητα ΙΙ), καθώς και από σειρά Κατ' Εξουσιοδότηση Κανονισμών/Αποφάσεων και Εκτελεστικών Κανονισμών της Επιτροπής. Ο εν λόγω νόμος ρυθμίζει αναλυτικά τη λειτουργία και την εποπτεία των (αντ)ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Ειδικότερα, η Εποπτική Αρχή, ήτοι στην περίπτωση της Ελλάδας η Τράπεζα της Ελλάδος, εποπτεύει την ορθή λειτουργία της αγοράς ασφαλίσσεων και αντασφαλίσσεων και διασφαλίζει τη διαρκή συμμόρφωση των ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών επιχειρήσεων με τις διατάξεις του ως άνω νόμου και της κείμενης ασφαλιστικής νομοθεσίας κατά τη λειτουργία τους έως και την εκκαθάρισή τους, αλλά και κατά την παροχή υπηρεσιών από αυτές και από τους συνεργαζόμενους με αυτές ασφαλιστικούς και αντασφαλιστικούς διαμεσολαβητές και κατά την εφαρμογή της περί υποχρεωτικής ασφάλισης και της περί ασφάλισης οχημάτων νομοθεσίας. Η εποπτεία ασκείται επί τη βάση διερευνητικής και βασισμένης στον κίνδυνο προσέγγισης και περιλαμβάνει κατάλληλο συνδυασμό εποπτικής δράσης εντός και εκτός των χώρων της ασφαλιστικής και αντασφαλιστικής επιχείρησης και είναι ανάλογη προς τη φύση, την πολυπλοκότητα και την κλίμακα των κινδύνων, που κάθε επιχείρηση αναλαμβάνει σύμφωνα με τις δραστηριότητές της. Με τον ίδιο νόμο οι εποπτευόμενες επιχειρήσεις αναλαμβάνουν, μεταξύ άλλων,

να συμμορφώνονται με ειδικότερες απαιτήσεις διακυβέρνησης, να διαθέτουν αποτελεσματικό σύστημα διαχείρισης κινδύνων και εσωτερικού ελέγχου.

8.2 Θέματα Ανταγωνισμού που τέθηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα αγοράς

23. Όπως προκύπτει από την πλειοψηφία των απαντήσεων των συμμετεχόντων το κυρίαρχο επιχειρηματικό μοντέλο λειτουργίας των εταιριών χρηματοοικονομικής τεχνολογίας στις ασφαλιστικές υπηρεσίες αφορά την αμοιβή (ή προμήθεια) για κάθε προσφερόμενη υπηρεσία το οποίο εφαρμόζεται είτε αυτοτελώς (στις περισσότερες των περιπτώσεων) είτε σε συνδυασμό με συνδρομητικές υπηρεσίες, αλλά και την κατανομή εσόδων. Ως διαφοροποίηση από τις πρακτικές του παρελθόντος, στις απαντήσεις καταγράφεται επίσης και η αύξηση της ζήτησης στο κομμάτι του ψηφιακού μετασχηματισμού της πώλησης της ασφάλισης μέσω της χρήσης των APIs, δηλαδή εφαρμογές που συγκρίνουν και πουλάνε ασφάλειες online με ταυτόχρονη σύνδεση μέσω APIs με τις ασφαλιστικές εταιρείες. Αναφέρονται, επίσης, ως χρησιμοποιούμενα (αυτοτελώς ή σε συνδυασμό με άλλα), τα μοντέλα Freemium (βασικές υπηρεσίες δωρεάν, προαιρετικές επιπλέον υπηρεσίες με αμοιβή), καθώς και οι συνεργασίες με τρίτα μέρη τα οποία παρέχουν υπηρεσίες στους πελάτες και στη συνέχεια προσφέρουν μέρος των εσόδων τους στην επιχείρησή. Ειδικότερα παραδείγματα που αναφέρονται αναφορικά με τη συνεργασία με τρίτα μέρη αφορούν π.χ. συνεργεία αυτοκινήτων, διαγνωστικά κέντρα, μονάδες υγείας, ενώ σχετικά με τις διεπαφές π.χ. τη συνεργασία ασφαλιστικών με διαγνωστικά κέντρα, για την παροχή electronic health records σε πελάτες). Είναι σημαντικό να αναφερθεί επίσης και η αναφορά που γίνεται σχετικά με τη διάθεση των δεδομένων μέσω των διεπαφών.

24. Αναφορικά με τα παραδείγματα σχετικά με το πώς η ανάλυση δεδομένων αισθητήρων (sensor data analytics) και άλλες τεχνολογίες αλλάζουν την παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών και ποιες είναι οι προκλήσεις για την ευρεία χρήση νέων τεχνολογιών στις ασφαλιστικές υπηρεσίες, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι σε γενικές γραμμές, οι νέες τεχνολογίες θα επηρεάσουν όλο το φάσμα της λειτουργίας των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, από τη χρήση τους στη μέτρηση του ρίσκου («έξυπνο» underwriting) και στην εκτίμηση του (risk management), την αυτοματοποίηση και τον έλεγχο της απάτης στη διαχείριση των ζημιών, καθώς την παροχή νέων υπηρεσιών εξυπηρέτησης του πελάτη. Η γενική πεποίθηση είναι ότι η χρήση των νέων τεχνολογιών (χρήση robotics, AI, IoT) οδηγεί στην αυτοματοποίηση των τυποποιημένων ασφαλιστικών εργασιών ενώ η καλύτερη γνώση των κινδύνων / ρίσκων που παρέχεται από αυτές τις τεχνολογίες θα συμβάλει στην καλύτερη διαχείριση των κινδύνων, με αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους λειτουργίας της ασφαλιστικής επιχείρησης (διοικητικά κόστη), η οποία θα επιφέρει μεγαλύτερη αποδοτικότητα των ασφαλιστικών υπηρεσιών μέσω της ενίσχυσης της διαφάνειας των τιμών. Θα βελτιστοποιήσει επίσης και την εμπειρία του πελάτη προσφέροντας κατάλληλη ενημέρωση και υποστήριξη διατηρώντας υψηλά το επίπεδο ικανοποίησής του. Στις απαντήσεις καταγράφεται επίσης η ευελιξία προώθησης των προϊόντων, το κέρδος που έχουν οι καταναλωτές από τη μείωση του χρόνου που απαιτείται, αλλά ακόμα και η απομακρυσμένη εργασία. Στην ερώτηση για το ποια είναι τα κύρια ανταγωνιστικά προβλήματα που δημιουργούνται από τη χρήση νέων τεχνολογιών στον τομέα των ασφαλιστικών υπηρεσιών οι συμμετέχοντες απάντησαν ότι δεν θεωρούν ότι η χρήση νέων τεχνολογιών δημιουργεί προβλήματα ανταγωνισμού, αλλά ότι επιτρέπει την ευκολότερη προσέγγιση πελατών με μικρότερη ανάμιξη παραδοσιακών μέσων ή μεσαζόντων.

25. Ως προς το κατά πόσο θα επηρεαστούν οι παραδοσιακοί πάροχοι ασφαλιστικών υπηρεσιών [ασφαλιστικές εταιρίες, ασφαλιστές (brokers)], οι περισσότεροι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν στο ότι

η τεχνολογία ευνοεί τις διαδικτυακές συναλλαγές έναντι των παραδοσιακών, κάτι που φέρνει αποδιαμεσολάβηση, περιθωριοποιώντας τους μεσάζοντες (π.χ ασφαλιστές), φέρνοντας έτσι τις ασφαλιστικές σε απευθείας επαφή με τους πελάτες τους, τόσο για την πώληση όσο και για την εξυπηρέτηση. Από την άλλη αναφέρεται επίσης ότι οι παραδοσιακοί πάροχοι εκσυγχρονίζονται αλλά, προς το παρόν, απευθύνονται σε χρήστες μη επαρκώς εξοικειωμένους με την τεχνολογία.

26. Αντιανταγωνιστικά προβλήματα τα οποία μπορούν να ανακύψουν από τη χρήση δεδομένων, αναφέρθηκαν η συγκέντρωση μεγάλου όγκου πληροφοριών σε έναν ή σε μεγάλους οργανισμούς / τεχνολογικές εταιρείες (BigTech). Στις απαντήσεις αναφέρεται ότι ο ανταγωνισμός από εταιρείες BigTech μπορεί σε ορισμένα σημεία να μειώσει την κερδοφορία και την βιωσιμότητα των υφιστάμενων χρηματοπιστωτικών θεσμών και να οδηγήσει σε μεγαλύτερο κίνδυνο. Επισημαίνεται επίσης ότι η δραστηριοποίηση μεγάλων τεχνολογικών επιχειρήσεων (BigTech) στον τομέα των υπηρεσιών InsurTech ενδέχεται να εγείρει ζητήματα προστασίας προσωπικών δεδομένων. Καθώς η καινοτομία των εταιρειών BigTech εστιάζεται στη συγκέντρωση μεγάλου όγκου προσωπικών δεδομένων και δεδομένων συμπεριφοράς πελατών με σκοπό την προσέγγιση του πελάτη με πιο αποτελεσματικό τρόπο, απαιτείται συνεπώς μεγάλη προσοχή στην προστασία και στη διαχείριση των προσωπικών δεδομένων των συμβαλλόμενων όταν αφορούν ασφαλιστικές υπηρεσίες. Ένας λόγος που καταγράφεται είναι ότι οι συγκεκριμένοι οργανισμοί δραστηριοποιούνται και σε άλλες αγορές όπου η χρήση προσωπικών δεδομένων είναι βασικός παράγοντας κερδοφορίας και ενδέχεται έτσι να υπάρχει εκμετάλλευση πληροφοριών από άλλες πηγές για την παροχή υπηρεσιών InsurTech. Εμπόδια εισόδου από άρνηση πρόσβασης σε μαζικά δεδομένα (Big Data) εκ μέρους παραδοσιακών παρόχων ασφαλιστικών υπηρεσιών δεν έχουν εντοπιστεί.

27. Τέλος, στο ερώτημα αν η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να προωθήσει τη συνεργασία μεταξύ παρόχων ασφαλιστικών υπηρεσιών, για την προώθηση του open insurance, οι συμμετέχοντες έθεσαν το ζήτημα του αποτελεσματικότερου συστήματος ελέγχου, της καλύτερης διασύνδεσης και της προστασίας των εμπλεκόμενων καθώς και τον διάλογο και την ενημέρωση. Επίσης υπήρχαν αναφορές στο ότι θα πρέπει να προωθηθεί μια φιλοσοφία αντίστοιχη με αυτή του PSD2 όπου οι πελάτες των ασφαλιστικών (αλλά και των παρόχων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας περίθαλψης) θα έχουν ελεύθερη πρόσβαση σε όλα τα δεδομένα τους. Με τον τρόπο αυτό οι πελάτες θα μπορούν να δίνουν τη συγκατάθεσή τους για την παροχή των δεδομένων σε εταιρείες InsurTech. Έτσι οι εταιρείες θα μπορούν να τους προωθήσουν αντίστοιχα προϊόντα σε καλύτερες τιμές και να τους εξυπηρετήσουν με νέα μοντέλα παροχής υπηρεσιών. Προς το παρόν, επισημαίνεται η άποψη ότι οι ασφαλιστικές εταιρείες έχουν «κλειδωμένα πακέτα» και είναι αδύνατο σε κάποιον με πρόσβαση σε big data να δημιουργήσει ένα ασφαλιστικό προϊόν και να το πουλήσει στην Ελλάδα, άρα θα πρέπει να διευκολυνθεί η δημιουργία «κατά παραγγελία» προϊόντων (tailor made). Συνεπώς, σύμφωνα και με το παράδειγμα της κοινής χρήσης δεδομένων (data sharing) που λειτουργεί στο πλαίσιο της PSD2, παρόμοιες προϋποθέσεις ανοικτής αγοράς θα μπορούσαν να υιοθετηθούν και στην ασφαλιστική αγορά, κάνοντας χρήση ωστόσο των απαραίτητων ασφαλιστικών δικλείδων εποπτείας και συμμόρφωσης με το κανονιστικό πλαίσιο για τα προσωπικά δεδομένα και το δίκαιο του ανταγωνισμού. Σχετικά καταγράφεται και η άποψη ότι ένα βασικό μέλημα για πιθανές ανοικτές ασφαλιστικές λύσεις (open insurance), είναι η εξεύρεση ισορροπίας μεταξύ κανονιστικών στόχων και μηχανισμών εποπτείας (για τα προσωπικά δεδομένα, την ασφάλιση και τον ανταγωνισμό). Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να υποστηριχθεί παράλληλα η καινοτομία, η αποτελεσματικότητα, η προστασία των καταναλωτών και η οικονομική σταθερότητα. Τέλος σημειώθηκε ότι η προώθηση των πλεονεκτημάτων της ανοικτής ασφάλισης, όπως η πρόσβαση σε μεγάλες βάσεις δεδομένων,

αναμένεται να επιφέρει δυνατότητα υψηλότερου κέρδους των ίδιων υπηρεσιών, ανοίγοντας ευκαιρίες για νέες ροές εσόδων. Τέλος τονίστηκε ότι θα ήταν χρήσιμο να συνδεθούν με την ανώτατη εκπαίδευση και τις επιχειρήσεις και ενίσχυση/ενθάρρυνση της συμμετοχής αυτών των οργανισμών.

9 Νεότερες εξελίξεις – πρωτοβουλίες ρυθμιστικών αρχών και ΕΕ

28. Πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη του κλάδου έχει αναλάβει και η Τράπεζα της Ελλάδος η οποία δημιούργησε το «Προστατευμένο Κανονιστικό Περιβάλλον», ένα κανονιστικό καθεστώς που προσφέρει σε FinTechs ένα προστατευόμενο περιβάλλον μέσα στο οποίο μπορούν να δοκιμάσουν τις καινοτόμες χρηματοοικονομικές προτάσεις τους για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα υπό την καθοδήγηση και σε άμεση συνεργασία με τη ρυθμιστική αρχή και τον Κόμβο Καινοτομίας Fintech. Παράλληλα, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς δημιούργησε τον Κόμβο Καινοτομίας Χρηματοοικονομικής Τεχνολογίας ο οποίος απευθύνεται σε νεοφυείς οντότητες που σχεδιάζουν να δραστηριοποιηθούν στον χρηματοπιστωτικό κλάδο, σε τομείς αρμοδιότητας της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (π.χ. startups) και έχουν δημιουργήσει καινοτόμο προϊόν ή υπηρεσία με χρήση σύγχρονης τεχνολογίας πληροφοριών, ή σε εταιρείες που εμποτεύονται ήδη από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και που σχεδιάζουν να εφαρμόσουν καινοτόμο προϊόν ή υπηρεσία χρηματοοικονομικής τεχνολογίας με χρήση σύγχρονης τεχνολογίας πληροφοριών. Οι αρχές ανταγωνισμού στη Γαλλία, την Πορτογαλία, την Ισπανία, τον Καναδά και το Ισραήλ διενήργησαν πρόσφατα κλαδικές έρευνα στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Πρωτοπόρος είναι η αρχή ανταγωνισμού του Ηνωμένου Βασιλείου η οποία πρότείνει την προσέγγιση της Ανοικτής Τραπεζικής («Open Banking») ως μέσο για την παροχή κινήτρων στον ανταγωνισμό στον τραπεζικό τομέα του Ηνωμένου Βασιλείου και δημιούργησε έναν φορέα υλοποίησης της ανοικτής τραπεζικής.

29. Παράλληλα, το καλοκαίρι του 2022, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκίνησε δημόσια διαβούλευση στο πλαίσιο της διαδικασίας αναθεώρησης της Οδηγίας PSD2 με απώτερο στόχο, μεταξύ άλλων, τη δημιουργία έως το 2024 ενός πλαισίου Ανοικτής Χρηματοδότησης (*Open Finance*), ευρύτερου από αυτό που οριοθετεί η PSD2. Ειδικότερα, δεδομένου ότι το πεδίο εφαρμογής της PSD2 περιορίζεται στις υπηρεσίες πληρωμών, εξετάζεται το ενδεχόμενο περαιτέρω κανονιστικών παρεμβάσεων, ούτως ώστε να επιβληθεί στους παραδοσιακούς παρόχους η υποχρέωση παροχής πρόσβασης σε τρίτους παρόχους σε δεδομένα που σχετίζονται και με χρηματοπιστωτικά προϊόντα (όπως, π.χ., επενδύσεις, ενυπόθηκα δάνεια, συνταξιοδοτικά προγράμματα, κλπ.). Ανάλογες πρωτοβουλίες έχουν αναληφθεί ή εξετάζονται σε χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Αυστραλία και ο Καναδάς.

30. Τέλος, επισημαίνεται ότι η είσοδος και η δραστηριοποίηση των εταιριών FinTech στις επίμαχες αγορές αναμένεται να διευκολυνθεί και από την Πράξη για τις Ψηφιακές Αγορές (*Digital Markets Act – DMA*), η οποία τίθεται σε εφαρμογή στις 2 Μαΐου 2023. Μεταξύ των διαφόρων υποχρεώσεων που επιβάλλει στους πυλωρούς (*gatekeepers*), η Πράξη για τις Ψηφιακές Αγορές περιέχει διάταξη (άρθρο 5 παρ. 7) σκοπός της οποίας είναι να προασπίσει τους τρίτους παρόχους από ενδεχόμενες αντι-ανταγωνιστικές πρακτικές εταιριών Big Tech, διευκολύνοντας την ενσωμάτωσή τους στα οικοσυστήματα των τελευταίων. Περαιτέρω, η υιοθέτηση της Νομοθετικής Πράξης για τα δεδομένα (*Data Act*) η οποία προτάθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Φεβρουάριο του 2022 αναμένεται να δώσει σημαντική ώθηση για μια ανταγωνιστική αγορά δεδομένων, προσφέροντας νέες ευκαιρίες για καινοτομία που βασίζεται στα δεδομένα με το να καταστήσει τα δεδομένα πιο προσβάσιμα.

10 Προτάσεις

31. Από την έρευνα της Υπηρεσίας, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτής και τις εγγενείς της αδυναμίες της αλλά και την ανάλυση η οποία έχει προηγηθεί, συνάγεται ότι η τρέχουσα κατάσταση των αγορών εξακολουθεί να είναι ρευστή και υπό διαμόρφωση. Για το λόγο αυτό, είναι ενδεχομένως πρώιμο να διατυπωθούν με ασφάλεια οριστικά συμπεράσματα σχετικά με την ύπαρξη περιορισμών ή στρεβλώσεων του ανταγωνισμού πέραν των όσων ζητημάτων καταγράφονται ανωτέρω σε αυτό το στάδιο της κλαδικής έρευνας. Συναφώς, παρά τη διαπιστωμένη εκτεταμένη ρύθμιση των σχετικών αγορών, η οποία κατά περίπτωση δεν αποκλείεται να δημιουργεί εμπόδια στην είσοδο, τυχόν προτάσεις τροποποίησης ή περιορισμού της γίνονται με την επιφύλαξη του ιδιαίτερου ρόλου που η ρύθμιση διαδραματίζει στις αγορές αυτές, ενόψει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους και της προεξάρχουσας σημασίας της ασφάλειας δικαίου. Σε κάθε περίπτωση, οι τελευταίες πρέπει να συνεκτιμούν την εμπειρία και τεχνογνωσία του τομειακού ρυθμιστή αλλά και των αρμόδιων υπερεθνικών οργανισμών.

32. Ένα ευρύτερο ζήτημα σχετιζόμενο με όλες τις διερευνώμενες αγορές και το οποίο βρίσκεται στο σημείο τομής της εφαρμογής του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού και της τομειακής ρυθμιστικής πολιτικής, σχετίζεται με τη δυνατότητα επέκτασης της ισχύος στην αγορά κατεστημένων παρόχων τόσο στον τραπεζικό και τον ασφαλιστικό κλάδο όσο και εταιρειών BigTechs μέσω της χρήσης της ογκώδους και πολυεπίπεδης βάσης δεδομένων την οποία διαθέτουν από μια αγορά σε μια άλλη, ενδεχομένως και μέσω πρακτικών self-preferencing ή envelopping. Εκτός αυτού, το εν λόγω φαινόμενο δεν αποκλείεται να δημιουργεί, έναντι όσων δεν μπορούν - τουλάχιστον με ίδιο κόστος- να συλλέξουν του ίδιου επιπέδου αξιόλογες πληροφορίες, ενδεχόμενες συνθήκες αποκλεισμού. Το ενδεχόμενο για τον εκτοπισμό των μικρών -παλιών, αλλά και νέων- επιχειρήσεων (π.χ. μέσω άρνησης πρόσβασης σε δεδομένα) ή ακόμα και η εκμετάλλευση τους (π.χ. πρακτικές υπερβολικής χρέωσης πρόσβασης σε δεδομένα) για την πρόσβαση σε δεδομένα χρηστών. Τα εν λόγω φαινόμενα ενδέχεται κατά περίπτωση να καλύπτονται εν μέρει από την τομειακή νομοθεσία (βλ. χαρακτηριστικά τις ρυθμίσεις πρόσβασης που υιοθετήθηκαν στο πλαίσιο της PSD 2), ωστόσο, η Επιτροπή πρέπει να είναι σε εγρήγορση για τη λήψη δράσης κατά συμπεριφορών οι οποίες δεν αντιμετωπίζονται σε όλη τους την έκταση, ιδιαίτερα εφόσον αυτές λαμβάνουν χώρα στο επίπεδο ενός οικοσυστήματος και όχι μόνο μίας σχετικής αγοράς. Συναφώς, η απουσία αντίστοιχων ρυθμίσεων σε άλλες αγορές (π.χ. insurtech), όπως και το φαινόμενο της «πλατφορμοποίησης» και της ανάπτυξης οικοσυστημάτων το οποίο αναφέρεται σε απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα της Υπηρεσίας, θέτει εκ νέου το ζήτημα της επάρκειας του δικαίου του ανταγωνισμού να αντιμετωπίσει από μόνο του τα ζητήματα που εγείρονται σε όλη τους την έκταση.

10.1 Προτάσεις για υπηρεσίες πληρωμών

33. Σε σχέση με τις υπηρεσίες πληρωμών πρέπει να τονιστεί, πως η εθνική νομοθεσία δεν έχει αξιοποιήσει πλήρως τη διακριτική ευχέρεια που παρέχεται από την Οδηγία PSD2, για την υιοθέτηση μέτρων ευθυγραμμισμένων προς την αρχή της αναλογικότητας κατά τρόπο ώστε να επιτρέπεται μια περισσότερο περιπτωσιολογική προσέγγιση των απαιτήσεων αδειοδότησης. Αυτό ενδεχομένως να έχει ως αποτέλεσμα τους αυξημένους φραγμούς εισόδου για FinTech startups, των οποίων η αδειοδότηση θα συνεπάγεται αυξημένα κόστη, καθώς δεν υπάρχει η απαιτούμενη ευελιξία για

εξαίρεσή τους από υποχρεώσεις οριζοντίου χαρακτήρα, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να οδηγήσει σε καταστάσεις ανισότητας ευκαιριών μεταξύ των κατεστημένων παρόχων υπηρεσιών πληρωμών και αυτών που βασίζονται στις νέες τεχνολογίες. Το ίδιο ισχύει και για την εθνική νομοθεσία για το ηλεκτρονικό χρήμα. Δεν παρέχεται γόνιμο έδαφος για μία περιπτωσιολογική προσέγγιση, η οποία θα διευκολύνει την είσοδο νέων παικτών στην αγορά, μέσω μειωμένων υποχρεώσεων, υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας. Αυτές οι ατέλειες θα μπορούσαν να θεραπευτούν σε μια τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου ώστε οι τιθέμενοι περιορισμοί να είναι οι αναγκαίοι και άμεσα συναρτώμενοι με τους λειτουργικούς και χρηματοοικονομικούς κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι fintech.

34. Σκόπιμη επίσης κρίνεται η υποστήριξη, ενίσχυση και επιτάχυνση των πρωτοβουλιών που έχουν ανακοινωθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με μια στρατηγική πληρωμών λιανικής για την ΕΕ. Σε περίπτωση διαπίστωσης ολιγοριών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σκόπιμη θα ήταν η αναζήτηση δυνατοτήτων προσαρμογής της εθνικής νομοθεσίας. Ειδικότερα, πρέπει να υποστηριχθεί η υιοθέτηση πρωτοβουλιών και ενδεχομένως νομοθεσίας προς την κατεύθυνση της:

- αντιμετώπισης των ζητημάτων τα οποία προκαλούνται από την ύπαρξη διαφορετικών προτύπων διεπαφής προγραμματισμού εφαρμογών (API) και διαφορετικών επιπέδων λειτουργικών δυνατοτήτων των API, τα οποία δύνανται να παρεμποδίζουν την παροχή υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμών και πληροφοριών λογαριασμού, προς το σκοπό της διασφάλισης προσήκουσας, αποτελεσματικής, ασφαλούς και επί ίσοις όροις πρόσβασης σε δεδομένα λογαριασμών πληρωμών. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού είναι σε θέση να συνδράμει την ΤτΕ στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της στις προσπάθειες της τελευταίας για άρση των σχετικών εμποδίων. Στο πλαίσιο αυτό, αξιολογείται ιδιαίτερα σημαντική η ταχεία και προσήκουσα υιοθέτηση αλλά και παρακολούθηση εφαρμογής των σχετικών Οδηγιών της ΕΒΑ επί των τεχνικών προτύπων αλλά και τη διαμόρφωση τιμολογιακών πολιτικών εκ μέρους των Παρόχων Υπηρεσιών Πληρωμών Εξυπηρέτησης Λογαριασμού επί τη βάση εύλογων, διαφανών και ομοιόμορφων κριτηρίων προς αποφυγή περιπτώσεων διακριτικής μεταχείρισης και εκμεταλλευτικών τιμολογιακών πρακτικών.

- κατάρτισης ενιαίου προτύπου για τους κωδικούς QR που παρουσιάζουν τόσο οι έμποροι όσο και οι καταναλωτές

- διασφάλισης δικαιώματος πρόσβασης, υπό δίκαιους, εύλογους και αμερόληπτους όρους, στις τεχνικές υποδομές που κρίνονται απαραίτητες για την υποστήριξη της παροχής υπηρεσιών πληρωμών.

- σύστασης στην Ελλάδα ενός Δικτύου Προώθησης Ανοιχτής Τραπεζικής και Πληρωμών, με τη συμμετοχή Αρχών που θα μπορούσαν να συνδράμουν στην προώθηση της Ανοιχτής Τραπεζικής. Το δίκτυο αυτό θα μπορούσε να έχει, μεταξύ άλλων, αρμοδιότητα για την υιοθέτηση Κωδικών Δεοντολογίας (*codes of conduct*) για επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό, καθώς και για την ανταλλαγή πληροφοριών που άπτονται των αρμοδιοτήτων εκάστης συμμετέχουσας Αρχής.

35. Ιδιαίτερα αναφορικά με το ζήτημα της τυποποίησης των τεχνικών προτύπων APIs, σημειώνεται ότι στο πλαίσιο της κλαδικής έρευνας διαπιστώθηκε πως, επί του παρόντος, τα APIs που έχουν αναπτυχθεί από ελληνικούς παρόχους λογαριασμών πληρωμών αφορούν υλοποίηση είτε με βάση το πρότυπο NextGenPSD2 του Berlin Group είτε με βάση το πρότυπο Open Banking UK του OBIE, με τη συντριπτική πλειονότητα να συμμορφώνεται με το πρότυπο του Berlin Group. Τα δύο αυτά πρότυπα είναι τα πιο διαδεδομένα στην ευρωπαϊκή αγορά και η υιοθέτησή τους διασφαλίζει την πρόσβαση σε τεκμηρίωση για τη μορφοποίηση των APIs και διευκολύνει στη γρήγορη προσαρμογή τυχόν νέων απαιτήσεων και ενημέρωσης αλλαγών. Μολονότι απαντώνται συχνά στην πράξη αποκλίσεις ακόμα και μεταξύ APIs που ακολουθούν το ίδιο πρότυπο, αυτές θα μπορούσαν να εξομαλυνθούν μέσα από τη δραστηριότητα των API aggregators, ήτοι κεντροποιημένων μηχανισμών που διευκολύνουν την ταυτόχρονη διασύνδεση ενός παρόχου με περισσότερα APIs μέσω της ομογενοποίησης των διαθέσιμων λύσεων.

36. Αναφορικά δε με το θέμα της υιοθέτησης ενός κοινού προτύπου API, η EBA υποστηρίζει την ανάγκη διερεύνησης της δυνατότητας εφαρμογής ενός κοινού προτύπου API σε ολόκληρη την ΕΕ, το οποίο θα μπορούσε να αναπτυχθεί από εκπροσώπους του κλάδου. Ζητήματα σχετικά με την τυποποίηση των APIs έχουν τεθεί και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης για την Ανοικτή Χρηματοδότηση.

37. Επιπλέον, είναι σημαντική η ενθάρρυνση των καταναλωτών να προβαίνουν στη χρήση τεχνολογικών μέσων για την πραγματοποίηση των πληρωμών τους. Αυτό μπορεί να ενισχυθεί τόσο μέσω της υιοθέτησης μίας ξεκάθαρης και λιγότερο κατακεραματισμένης νομοθεσίας προστασίας του καταναλωτή και μίας αποτελεσματικής θεσμικής προστασίας του καταναλωτή.

38. Από τη γενική θεώρηση του ρυθμιστικού πλαισίου για τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης, την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και το Know Your Customer προκύπτει ότι η συμμόρφωση με τις απαιτήσεις του νόμου δεν παύει να είναι ένα κοστοβόρο και απαιτητικό έργο το οποίο προκαλεί ρυθμιστικό κόστος και κόστος συμμόρφωσης για τους παρόχους, ιδίως σε σχέση με τους κατεστημένους παρόχους τραπεζικών υπηρεσιών μέσω παραδοσιακών καναλιών. Ενόψει αυτού, σε μελλοντική νομοθετική επεξεργασία, σκόπιμη θα ήταν η διερεύνηση της δυνατότητας εισαγωγής ειδικότερων ρυθμίσεων προσαρμοσμένων στο νέο ψηφιακό περιβάλλον δυνάμενων να μετριάσουν αναλογικά το κόστος συμμόρφωσης των FinTech και πάντως να προσφέρουν μεγαλύτερη σαφήνεια και ασφάλεια δικαίου με σαφέστερες απαιτήσεις ανάλογα με το επίπεδο κινδύνου του πελάτη. Συναφώς, στις περιπτώσεις που το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο καταλείπεται περιθώριο μερικώς προσαρμοσμένης αντιμετώπισης βάσει της αρχής της αναλογικότητας, αυτή θα πρέπει να προκρίνεται από τις εποπτικές αρχές. Είναι αυτονόητο ότι η εμπειρία από το Regulatory Sandbox της ΤτΕ ως προς αυτό θα είναι πολύτιμη.

10.2 Προτάσεις για InsurTech

39. Δεδομένης της δυνατότητας μεγάλων εταιρειών (είτε εθνικού μεγέθους ή/και παγκόσμιου) να χρησιμοποιήσουν την ογκώδη και πολυεπίπεδη βάση προσωπικών δεδομένων την οποία κατέχουν (σε μία αγορά στην οποία δραστηριοποιούνται ήδη, π.χ. BigTech εταιρείες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τραπεζικά ιδρύματα, ιδρύματα πληρωμών στα οικονομικά στοιχεία των πελατών τους

κλπ μέσω της εισόδου τους σε νέες αγορές παροχής υπηρεσιών/προϊόντων, όπως η παροχή υπηρεσιών ασφάλισης μέσω του διαδικτύου προκύπτει πλέον το ζήτημα της εκμετάλλευσης των πληροφοριών αυτών εις βάρος των ανταγωνιστών αλλά και των καταναλωτών. Η ανοικτή ή κοινή χρήση των δεδομένων των χρηστών (πιθανώς υπό FRAND όρους) μπορεί να θέσει ορθές αρχές στη λειτουργία των αγορών αυτών, η νομοθετική ρύθμιση των σχέσεων εντός τεχνολογικών εμπορικών οικοσυστημάτων, ειδικότερα αναφορικά με την κατάχρηση της σχέσης ισχύος εντός των οικοσυστημάτων μπορεί επίσης να δώσει περαιτέρω λύσεις σε ενδεχόμενα αντι-ανταγωνιστικά φαινόμενα, και η περαιτέρω διερεύνηση της σχέσης των προσωπικών δεδομένων με την πολιτική ανταγωνισμού αναφορικά με την πιθανότητα χρήσης τους για αντι-ανταγωνιστικούς σκοπούς θα οριοθετήσει καλύτερα το πεδίο εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού και της δυνατότητας παρέμβασης της ΕΑ.

40. Σε κάθε περίπτωση, η είσοδος στην αγορά InsurTech εταιριών θα μπορούσε να διευκολυνθεί στο σχετικά άμεσο μέλλον και από την προώθηση της πρωτοβουλίας για την Ανοικτή Χρηματοδότηση (*Open Finance*) από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δεδομένου ότι οι ασφαλιστικές υπηρεσίες εμπίπτουν στο πεδίο της σχετικής προαναφερθείσας δημόσιας διαβούλευσης.